

Silazni naglasci na nepočetnim slogovima

Minarik, Matija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:716083>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i povijesti

Matija Minarik

Silazni naglasci na nepočetnim slogovima

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i povijesti

Matija Minarik

Silazni naglasci na nepočetnim slogovima

Završni rad

Područje humanističkih znanosti, polje filologija, grana kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 27. kolovoza 2020.

Matija Minarik, 0122227881

ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Silazni naglasci na nepočetnim slogovima.....	7
3. Hrvatske gramatike o silaznim naglascima na nepočetnim slogovima.....	9
4. Markirane riječi i usklici	11
5. Složenice i superlativni oblik	12
5.1. Prave složenice	13
5.2. Superlativi pridjeva i priloga	14
5.3. Kratice	15
6. Oblici riječi koje obilježava silazni naglasak	16
6.1. Vokativ jednine.....	16
6.2. Genitiv množine	18
6.3. Present	20
7. Zaključak.....	21
8. Literatura	22

Sažetak

Rad donosi pregled jednog od odmaka od naglasne norme hrvatskoga jezika, silaznih naglasaka na nepočetnim slogovima riječi. Opisi se temelje na zapisima u četirima rječnicima hrvatskoga jezika, hrvatskim gramatikama, jezičnim savjetnicima te u znanstvenim radovima. Najprije je ukratko predstavljen naglasni sustav hrvatskoga jezika, a zatim su pobrojani najčešći odmaci od norme. U središtu su rada silazni naglasci na nepočetnim slogovima kao primjer odmaka od norme odnosno „problematična mjesta“ u kojima može doći do ostvarivanja prethodno navedenog odmaka. Cilj je rada predstaviti ta „problematična mjesta“ te prikazati moguća rješenja koja nude četiri različita rječnika hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: naglasna norma, hrvatski standardni jezik, silazni naglasci, odmak od norme

1. Uvod

Hrvatski standardni jezik sadrži četiri naglaske: kratkouzlazni (u riječi *nòga*), kratkosilazni (u riječi *nòge*), dugouzlazni (u riječi *rúka*) te dugosilazni (u riječi *rúke*), a ti se naglasci u hrvatskome standardnom jeziku raspoređuju po sljedećim pravilima:

1. na prvome slogu višesložnih riječi može stajati bilo koji naglasak
2. jednosložne riječi mogu imati samo silazne naglaske
3. zadnji slog ne može biti naglašen
4. silazni naglasci ne mogu stajati na nepočetnim slogovima.

Ovaj se rad bavi upravo slučajevima u kojima se silazni naglasak može pojaviti na nepočetnim slogovima. Ivo Škarić u knjizi *Hrvatski govorili!* (2006) navodi podjelu tih riječi, na kojoj se i temelji ovaj rad, a upravo ta „problematična mjesta“ posebno su obrađena i u knjizi Stjepana Vukušića, Ivana Zoričića i Marije Grasselli-Vukušić *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku* (2007). Kako su to mjesta kolebanja u jeziku, pretpostavljeno je da rječnici hrvatskoga jezika nude različita rješenja njihova naglašavanja te je u tu svrhu provedeno istraživanje među sljedećim rječnicima: *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015), *Rječnik hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000), *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (Birtić i dr., 2012) te *Rječnik hrvatskoga jezika* (Anić, 2007). U središnjem dijelu rada daje se odgovor na pitanje zašto se silazni naglasci prema naglasnoj normi ne mogu nalaziti na nepočetnom slogu riječi, proučeno je što u hrvatskim gramatikama piše o tom odmaku te se navode „problematična mjesta“ na kojima se to odstupanje može dogoditi, a riječ je o markiranim riječima i usklikima, složenicama, superlativima pridjeva i priloga te kraticama i oblicima riječi koje obilježava silazni naglasak: vokativu jednine, genitivu množine te prezentu. U daljnjemu dijelu rada objašnjava se zašto se silazni naglasci pojavljuju na nepočetnim slogovima riječi te se navode moguća rješenja i primjeri koje nude navedeni rječnici. Skupini „problematičnih mjesta“ pripadaju i posuđenice, ali se zbog opširnosti te teme ovaj rad neće njima baviti. Cilj je ovog rada istražiti drže li se rječnici hrvatskoga jezika pravila da se silazni naglasci ne mogu naći na nepočetnim slogovima riječi ili ipak postoje slučajevi u kojima je dopušten odmak od norme.

2. Silazni naglasci na nepočetnim slogovima

U naglasnom je sustavu hrvatskoga jezika pravilo da se silazni naglasci ne mogu nalaziti na nepočetnim slogovima u riječi. To je pravilo i u ostalim naglasnim sustavima mlađih novoštokavskih govora, a smatra se da silaznih naglasaka u tom položaju nema još od 15. stoljeća. Postavlja se pitanje zašto je tomu tako te zašto se silazni naglasci na nepočetnim slogovima riječi smatraju odmakom od norme. Odgovor se nalazi upravo u zbivanjima iz 15. stoljeća. Smatra se da su se tada u tim govorima jedina dva preostala naglasaka kratkosilazni i dugosilazni postupno počela premještati jedan slog unaprijed te metatonirati u uzlazne naglaske. Ovisno o duljini sloga na koji su se premještali silazni su naglasci postajali ili dugouzlazni, ukoliko je ondje bio dugi slog, ili kratkouzlazni, ukoliko je ondje slog bio kratak. Tako je, uz metataksu i metatoniju, *rūkà* postala *rúka*, a *nogà* – *nòga*. Postupnim pomicanjem naglasaka za jedan slog unaprijed te prijelazom silaznih u uzlazne silazni su naglasci preostali samo na mjestima gdje je pomicanje unaprijed nemoguće – na početnim slogovima. Zbog prethodno navedenih povijesnih zbivanja u hrvatski je standardni jezik uvedeno pravilo da se silazni naglasci ne mogu nalaziti na nepočetnim slogovima u riječi. U standardu ipak postoje „problematična mjesta“, odnosno iznimke u kojima silazni naglasak na nepočetnom slogu nije u potpunosti neprihvatljiv. Takav su izuzetak sklopovi prislonjenica s akcentogenim riječima od više od dvaju slogova. Primjerice, standardnim se naglašavanjem smatra *u nèdogled* te *kod ùčenica*, a prelaženje silaznih naglasaka s jednosložnih ili dvosložnih riječi na prislonjenicu *ù nedoglēd* te *kòd učēnīcā* stilski obilježenom dopuštenom mogućnošću. (Škarić, 2006: 65) Ipak, može se smatrati da je prelaženje silaznih naglasaka na prislonjenicu standardno naglašavanje te se zaključci o tom „problematičnom mjestu“ mogu razlikovati jer ponajviše ovise o polaznom govoru osobe koja procjenjuje taj slučaj naglašavanja, odnosno ima li procjenitelj u svom polaznom govoru kao temeljan prvi ili drugi slučaj. Osim prethodno navedenog primjera prihvatljivosti silaznih naglasaka na nepočetnom slogu u riječi, isti se mogu pojaviti i u samostalnim riječima, a Ivo je Škarić u knjizi *Hrvatski govorili!* (2006: 66) takva „problematična mjesta“ podijelio u tri skupine. Prvu skupinu čine stilističke riječi odnosno stilski obilježene, markirane riječi te usklici, u drugu skupinu idu složenice, superlativi pridjeva i priloga te kratice, dok treću skupinu čine oblici koje obilježava silazni naglasak, a to su vokativ jednine, genitiv množine i prezent. (Škarić, 2006: 65-66) Treba napomenuti kako je stajalište *Hrvatskog jezičnog savjetnika* (Barić i dr., 1999) da „nema silaznih naglasaka na nepočetnim slogovima u hrvatskome standardnom jeziku (*Dalmatinācā* i *Dalmàtinācā*, *bròdovlāsniĳk*, *informátor* i

infòmātor, intelektuāika i intelektuāika, iskústvā, iskústāvā i iskústāvā, magistérij i magistérij, mālprodaja, poljoprìvreda, televízija),“ (Barić i dr., 1999: 71) te da je „silazno naglašavanje nepočetnih slogova obilježjem razgovornog stila.“ (Barić i dr., 1999: 73)

3. Hrvatske gramatike o silaznim naglascima na nepočetnim slogovima

U *Školskoj se gramatici hrvatskoga jezika* (Ham, 2017) navodi kako se silazni naglasci, prema pravilima o raspoređivanju naglasaka, mogu naći samo na prvome slogu u riječi, odnosno na jedinom slogu ukoliko se radi o jednosložnoj riječi. Ipak, Ham navodi kako od tog pravila postoji nekoliko odstupanja koja su „pojedinačna i glavninom pripadaju razgovornomu jeziku.“ (Ham, 2017: 28) Takva se odstupanja mogu pojaviti u nekim složenicama (*brodovlâsnik, kojekûd, poljoprîvreda*), u genitivu množine (*iskûstāvā, muškârācā, podâtākā, trenûtākā*), u superlativima pridjeva (*nâjbòlji, nâjgûšći*), u uzvicima (*ahâ, ohô*), u neprilagođenim tuđicama (*asistènt, atašë, bifë, dirigènt, dosjê, žiri*) te u tuđim vlastitim imenima (*Camus*, čita se: *Kamî*; *Bordeaux*, čita se *Bordô*; *Voltaire*, čita se: *Voltêr*). (Ham, 2017: 28) U *Hrvatskoj se gramatici* (Barić i dr., 1995) također navode „problematična mjesta“ odnosno oblici riječi u kojima se silazni naglasak pojavljuje na nepočetnome slogu. Za razliku od *Školske gramatike* (Ham, 2017), *Hrvatska gramatika* (Barić i dr., 1995) donosi više mogućih rješenja od kojih se ono prema „sustavnoj naglasnoj normi“ (Barić i dr., 1995: 71) donosi na prvome mjestu. Osim kategorije složenica (*brodòvlâsnik – brodovlâsnik, poljòprivreda – poljoprîvreda*), posuđenica (*dirigènt – dirigènt, infòrmâtor – informâtor, rezimē – rezimë*), stranih vlastitih imena (*Montevideo – Montevideò, Vòltêr – Voltêr*) te genitiva množine (*iskûstāvā – iskûstāvā, muškârācā – muškârācā, ùdòvācā – udòvācā*), koje se navode i u *Školskoj gramatici* (Ham, 2017), *Hrvatska gramatika* (Barić i dr., 1995) donosi i kategoriju kratica „koje se izgovaraju nazivima početnih slova“ (Barić i dr., 1995: 71), primjerice „*esàdē*, ali gotovo uvijek *esadé* te *hadèzē*, ali gotovo uvijek *hadezê*.“ (Barić i dr., 1995: 71) E. Barić i dr. (1995: 70) ističu kako su rješenja sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu često i „običnija nego riječi s naglasnim svojstvima koja su u skladu sa sustavnom naglasnom normom.“ (Barić i dr., 1995: 70) U Težak-Babićevoj *Gramatici* (2005:83) navodi se samo da „na posljednjem slogu u pravilu ne može biti naglasak,“ a od tog pravila „izuzimaju se usklici (*ahâ, ohô*).“ (Težak i Babić, 2005: 83) *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (2005) navodi da se silazni naglasci pojavljuju na nepočetnim slogovima riječi „u nekim područjima zapadnoštokavskih govora, koji su u osnovici hrvatskoga standardnog jezika.“ (Silić i Pranjkić, 2005: 20) Uz primjere takvog naglašavanja riječi (*organizâtor, relikt, defèkt, subjèkt, asistènt, kontinènt* i sl.) stoji da „takve naglaske hrvatski standardni jezik, posebno njegov razgovorni stil, počinje primati kao pravilne.“ (Silić i Pranjkić, 2005: 20) Najopširniji opis pojavljivanja silaznog naglasaka na nepočetnom slogu riječi kao odstupanja od naglasne norme između proučavanih hrvatskih gramatika ponudila je *Praktična hrvatska gramatika*

(Raguž, 1997). Dragutin Raguž u svojoj gramatici navodi kako su odstupanja od naglasne norme češća u razgovornome jeziku nego u standardnom, a najčešće su prisutna „u stranim riječima i u složenicama.“ (Raguž, 1997: 446) Tako se silazni naglasak u pojedinim stranim riječima može pojaviti na zadnjem slogu, primjerice *koinê*, *rokokô* i sl., a u složenicama „može stajati na unutrašnjem“, primjerice *jugozâpad*, *primoprêdaja*, *kupoprôdaja*, *poljoprîvreda* i sl. (Raguž, 1997: 447). U stranim se imenima „koja se načelno pišu izvornom grafijom iz latiničnih jezika, a u transliteraciji iz nelatiničnih“ vrlo često čuva izvorno mjesto naglasaka, naprimjer u riječima *Voltêr* (*Voltaire*), *Rembô* (*Rimbaud*), *Austrâlija*, *Oceânija* i sl. Veliki broj stranih riječi zadržava izvorni naglasak, a naglasak „kakav preporučuje jezična norma izgleda neobičan iako pravilan“, primjerice *kimôno* (*kimôno*), *lapidârîj* (*lapidârîj*), *klimaktêrîj* (*klimaktêrîj*), *alumînîj* (*alûmînîj*), *koeficijènt* (*koeficijent*), *konzôrcîj* (*konzôrcij*), *konzîlj* (*konzîlj*) i sl. (Raguž, 1997: 447). Ipak je veći broj stranih riječi koje su „prihvaćene s naglaskom hrvatske norme“ iako se u razgovornome jeziku često mogu čuti s izvornim, silaznim na nepočetnom slogu, naglaskom, naprimjer riječi *ambàsâdor* (*ambasâdor*), *dirigènt* (*dirigent*), *defilê* (*defilê*), *celùlit* (*celulit*), *satèlit* (*satelit*), *plebiscit* (*plebiscit*), *leukòcit* (*leukocit*), *politikant* (*politikant*), *simùlant* (*simulant*), *manipùlant* (*manipulant*), *projèktant* (*projektant*), *prodùcent* (*producent*), *disident* (*disident*), *pacijent* (*pacijent*), *refèrent* (*referent*), *labîrint* (*labirint*), *akvâtôrîj* (*akvatôrîj*), *gladijâtor* (*gladijator*), *radijâtor* (*radijator*), *akumulâtor* (*akumulator*), *transfôrmâtor* (*transformator*) i sl. (Raguž, 1997: 447-448). Raguž ipak navodi kako su „takvi izuzeci vezani za sufikse *-it*, *-ant*, *-ent*, *-or*, pa čak i u riječima s domaćom osnovom, npr. *zafrkant* – *zafrkant*, *prevàrant* – *prevarant*,” dok se primjerice u riječima sa sufiksom *-ist* (*komùnist*, *romànist*, *humànist*, *nacionàlist* i sl.) „naglasak na sufiksu doživljava kao gruba pogreška.“ (Raguž, 1997: 448) U *Praktičnoj hrvatskoj gramatici* (Raguž, 1997) navodi se da se silazni naglasak na nepočetnome slogu može pojaviti i „u složenicama koje jezična norma ne prihvaća“, primjerice *istomišljènik* (*istomišljenik*), *kućèvlâsnica* (*kućevlâsnica*), *polùpismen* (*polupismen*) i sl. te u genitivu množine višesložnih imenica, primjerice *produžétak* (*prodùžètākā* / *produžétākā*), *izuzétak* (*izùzètākā* / *izuzétākā*), *Crnogórac* (*Crnògorācā* / *Crnogórācā*), *čudotvórac* (*čudòtvôrācā* / *čudotvôrācā*), *dvanaestérac* (*dvanaèstêrācā* / *dvanaestêrācā*) i sl. (Raguž, 1997: 448). Sve proučavane hrvatske gramatike potvrđuju mogućnost pojavljivanja silaznih naglasaka na nepočetnim slogovima riječi te uglavnom navode kako je to obilježje razgovornog jezika. Treba istaknuti da se, u odnosu na „problematična mjesta“, u hrvatskim gramatikama ne pojavljuje samo vokativ jednine kao mjesto mogućeg pojavljivanja silaznog naglasaka na nepočetnome slogu.

4. Markirane riječi i uskllici

Prvu skupinu riječi u kojima se silazni naglasak pojavljuje na nepočetnome slogu čine markirane riječi i uskllici. Ivo Škarić navodi da markirane riječi kao što su primjerice *mužàča*, *zajebànt*, *zafrkànt* i dr. „jesu zato markirane što iz jezičnog tkanja strše“ te da iz tog razloga ponašanje naglasaka u prethodno navedenoj skupini riječi nije bitno. (Škarić, 2006: 66) Osim markiranih riječi, u prethodno navedenu skupinu riječi pripadaju i uskllici. U knjizi *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku* S. Vukušić i dr. (2007: 203) definiraju uskllike kao „glasove ili nizove glasova koji služe za izricanje različitih duševnih stanja, za dozivanje i poticanje, ili za oponašanje prirodnih zvukova.“ (Vukušić i dr., 2007: 203) Oni zapravo i ne pripadaju jeziku te se tako u primjerima *ahà*, *ohò*, *ijù* te *ohohò* ne može razaznati jezični naglasni sustav. (Škarić, 2006: 66) Uskllici nemaju ni jasno određeno logičko značenje ni ograničenje na kojem će se slogu naći koji naglasak te se zbog toga i ne usustavljaju u naglasne tipove. (Vukušić i dr., 2007: 203) Proučavani rječnici hrvatskoga jezika donose različite mogućnosti naglašavanja uskllica i markiranih riječi. U *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* (Birtić i dr., 2012) silazni se naglasci ne pojavljuju na nepočetnome slogu uskllica, primjerice *àhā*, *òhō* i sl., jednako kao i u *Velikome rječniku hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015), primjerice *òhō*, *òhoho*, *ijū* i sl. Ipak, *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015) donosi dva moguća rješenja naglašavanja uskllica *aha* od kojih se kao prvo navodi *àhā*, dok je drugo sa silaznim naglaskom na nepočetnome slogu: *ahà*. *Rječnik hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000) donosi identično (dvostruko) rješenje naglašavanja uskllica *aha* (*àhā* / *ahà*) *Velikom rječniku hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015), dok u ostalim primjerima uskllica donosi jedno rješenje sa silaznim naglaskom na nepočetnome slogu: *ohohò*, *ijù* i sl. Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (2007) također donosi primjere uskllica sa silaznim naglaskom na nepočetnome slogu, primjerice *ohohò*, *ijù* i sl. Primjeri naglašavanja markiranih riječi pronađeni su samo u *Velikome rječniku hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015) koji donosi jedno rješenje, primjerice *mùžàča*, *zafrkant*¹, *zajèbant* te u Anićevu *Rječniku hrvatskoga jezika* (2007) koji donosi dvostruka rješenja od kojih je ono drugo sa silaznim naglaskom na nepočetnome slogu, primjerice *mùžàča* i *mužàča*, *zafrkant* i *zafrkànt*, *zajèbant* i *zajebànt* i sl.

¹ Riječ *zafrkant* ima kratkouzlazni naglasak na *r*.

5. Složenice i superlativni oblik

Drugu skupinu riječi u kojima silazni naglasak na nepočetnom slogu nije u potpunosti neprihvatljiv čine prave složenice, odnosno složenice koje imaju samo jedan naglasak i to na svome drugom dijelu. Osim takvih složenica u tu skupinu ulaze i superlativi pridjeva i priloga koji se također mogu definirati kao složenice prefiksa *naj-* te komparativa. One se mogu izgovoriti i s dva naglasaka što ipak ne odgovara standardu hrvatskoga jezika ukoliko se, dakako, ne radi o složenim dvočlanim izrazima, koje se pišu sa spojnicom, odnosno polysloženicama. „Naglasak pridjevnih složenica predstavlja i teorijski i praktični problem“ (Zoričić, 1994: 31), navodi Ivan Zoričić u svom radu *Naglasak pridjeva u hrvatskom književnom jeziku* (Zoričić, 1994) jer su česta naglasna razilaženja između gramatika, pravopisa i rječnika te govorne prakse te se stoga javljaju dvostruka ili čak trostruka rješenja. Osnovno je pravilo za naglašavanje složenica mogućnost ostvaraja samo jednoga naglasaka, a samo u iznimnim slučajevima dva. Takav je izniman slučaj naglašavanje dužih oblika superlativa koji imaju četiri ili više slogova – dugosilazni je naglasak na prefiksu *nâj-* te kratkouzlazni na trećem slogu od kraja riječi, primjerice *nâjstàriji*, *nâjcrvènji*, *nâjjednostàvniji*, *nâjdalekovidniji* i sl. Kraći superlativi imaju samo dugosilazni naglasak na prefiksu *nâj-*, primjerice *nâjvećī*, *nâjgorī* i sl., a mogu imati i dva naglasaka, primjerice *nâjvèćī*, *nâjgõrī* i sl. (Zoričić, 1994: 32) Vrsta naglasaka koji će imati složenica ovisit će o njezinu drugom dijelu. Tako se naglasak ne mijenja ukoliko se na drugome dijelu složenice nalazi neki od uzlaznih, primjerice *ovozemàljskī*, *polumilijunskī*, *starozávjetnī*, *protunàrodnī* i sl. Međutim, ukoliko drugi dio složenice ima neki od silaznih naglasaka, on će se preoblikovati prema pravilima o prelaženju naglasaka što znači da će „kratkouzlazni doći na spojniku (u složenica) ili na drugom prefiksalsnom slogu (u prefiksalsnih tvorenica), a u ostalim pridjevima jedan od dvaju kratkih na prvom slogu prefiksa“ (Zoričić, 1994: 33), primjerice *dugòreškī*, *crnògorskī*, *sljepòočnī*; *međùratnī*, *prekògrobñī*; *prèdzadñjī*, *bèzbòlan*, *pràdavñī* i sl. Kratkouzlazni se naglasak na posljednjem slogu višesložnog prefiksa gotovo nikad ne pojavljuje u „komunikacijskom ustrojstvu“ (Zoričić, 1994: 33), a kako ga nema u prefiksima stranog podrijetla (*anti-*, *inter-*, *hiper-*, *super-*, *ultra-* i sl.), neovjereno je sljedeće naglašavanje složenica: *antīnukleàrnī*, *intèrkontinentàlnī*, *supèrjāk*, *ultràbrz* i sl. Silazni se naglasci u složenicama mogu ostvariti i na nepočetnom slogu, oni su česti te se „ne drže pogrešnim s gledišta pravogovorne norme.“ (Zoričić, 1994: 33) Osim što naglasak ne prelazi s trosložnih i višesložnih složenica, sve je „izrazitija težnja da se ne pomiče ni s kraćih riječi kad je prenošenje oslabljeno ili neoslabljeno.“ (Zoričić, 1994: 33) Tako grafijski dvije riječi, primjerice *preko polja*, *oko škole*,

pred brigama prozodijski postanu jedna izgovorena riječ sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu: *prekopòlja, okoškòlē, predbrìgama*. Isto vrijedi i u onim složenicama u kojima je „veza među nekim dijelovima labavija ili se s bilo kojeg razloga opiru pomicanju naglasaka na spojnik ili predmetak“ (Zoričić, 1994: 33), a takvi su primjeri sljedeći: *višemjèsečnī, donjostùbičkī, gornjoùsnenī, gornjokârlovačkī, novovìnodolskī, posljeràtnī* i sl. Zoričić u svom radu *Naglasak pridjeva u hrvatskom književnom jeziku* (Zoričić, 1994) zaključuje kako na naglasak u složenicama utječe više čimbenika, a oni najznatniji svakako su „stupanj naglasne povezanosti s povezanosti s ishodišnim riječima, čvrstina slaganja, prozodijski odnosi među dijelovima govorne riječi u standardnom jeziku, dužina složenice kao cjeline i njenih dijelova zasebno.“ (Zoričić, 1994: 34) Upravo ti čimbenici odlučuju kojoj će naglasnoj skupini pripadati složenica: dvonaglasnoj, s naglaskom na početku riječi, s naglaskom na drugome dijelu složenice ili pak s kratkouzlaznim naglaskom na spojniku. (Zoričić, 1994: 34)

5.1. Prave složenice

U pravim složenicama silazni se naglasak može naći na nepočetnom slogu ukoliko drugi dio iste na svom prvom slogu sadrži silazni naglasak. (Škarić, 2006: 66-67) Primjerice, riječ *zâpad* sadrži silazni naglasak na prvome slogu te kada se govori o sporednoj strani svijeta sjeverozapadu, koja je *de facto* prava složenica, često se može čuti *sjeverozâpad*. To je „problematično mjesto“ jer je pod utjecajem dviju podjednako jakih jezičnih sila, navodi Škarić. (Škarić, 2006: 67) Prvu silu čine pravila da se silazni naglasci ne mogu naći na nepočetnome slogu te da na posljednjem slogu naglasaka nema, dok se druga sila tumači kao težnja zadržavanja istog naglasaka na istom slogu. Djelovanjem prve sile nameću se tri moguća rješenja koja potvrđuju proučavani rječnici. Prvo moguće rješenje pomicanje je silaznog naglasaka jedan slog unaprijed te postajanje kratkouzlaznim. Takvo rješenje potvrđuju *Rječnik hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000) te Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (2007) s oblikom *zemljòradnik*. Osim tog primjera donose i oblik *brodòvlasnik* kao jedno od dva moguća rješenja; prvi navedeni oblik u prethodno navedenim rječnicima je *bròdovlasnik*. Upravo je taj primjer drugo moguće rješenje nepojavljivanja silaznog naglasaka na nepočetnome slogu, a radi se o neoslabljenom prelasku naglasaka na prvi slog. Osim *Rječnika hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000) te Anićeva *Rječnika hrvatskoga jezika* (2007) primjer drugog mogućeg rješenja donosi i *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015) s oblikom *sjèvernoirski*. Treće je moguće rješenje, koje je

ujedno i najprihvaćenije rješenje u rječnicima hrvatskoga jezika, metatonija silaznog naglaska u uzlazni. Tu mogućnost potvrđuju *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015), *Rječnika hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000), *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (Birtić i dr., 2012.) te Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (2007) s oblicima *poljoprivreda*, *kupoprodaja*, *primopredaja*, *samoobrana*, *jugožapad* te *sjeverozapad*. S druge je strane prisutna jezična sila koja se očituje kao težnja za zadržavanjem istog, silaznog, naglaska na istom slogu. (Škarić, 2006: 67) Pridjevne složenice u razgovornom jeziku često mogu imati silazni naglasak na nepočetnom slogu zbog razloga koji je ranije objašnjen, a u knjizi *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku* navedeni su brojni primjeri u kojima se preporučuje da silazni naglasak ipak ostane na nepočetnome slogu: *antireligiozan*, *astrofizičkī*, *austroùgarskī*, *desetomjēsečnī*, *grkokàtoličkī*, *izvanstrānačkī*, *novoižabrān*, *protupòžarnī*, *ranorānilačkī*, *starogrēčkī*, *visokoproduktīvan*... (Vukušić i dr., 2007: 135) Ipak, ni u jednom od proučavanih rječnika hrvatskoga jezika nije pronađen primjer složenice sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu; jedino je u Anićevu *Rječniku* oblik *zemljorādñik* (2007), no samo kao druga od dviju mogućnosti.

5.2. Superlativi pridjeva i priloga

Kada je riječ o superlativima pridjeva i priloga, rječnici se hrvatskoga jezika slažu – silaznog naglaska nema na nepočetnom slogu. Tako *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015), *Rječnik hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000) te *Rječnik hrvatskoga jezika* (Anić, 2007) navode primjere s dugosilaznim naglaskom na prvome slogu, odnosno na prefiksu *naj-*: *nājbolji*, *nājbrži*, *nājčešći*, *nājmanji*, *nājjači*, *nājljepši*, *nājkasnije*. Osim takvog rješenja, *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015) nudi oblike s kratkouzlaznim naglaskom na nepočetnom slogu u primjerima *najjāsñiji* te *najjednostāvñiji*. *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (Birtić i dr., 2012.) ne donosi ni jedan primjer superlativa pridjeva odnosno priloga.

5.3. Kratice

U skupinu se pravih složenica ubrajaju i kratice, ali se hrvatski akcentolozi njima nisu bavili jer su te riječi, kako navodi Škarić, „osebujne, premda se sklanjaju, izgovaraju i naglašavaju poput drugih riječi.“ (Škarić, 2006: 66) Proučavani rječnici hrvatskoga jezika ne navode moguće oblike naglašavanja kratice. Većina se kratice koje se izgovaraju imenovanjem slova izgovara sa silaznim naglaskom na posljednjem slogu: *afežê* (AFŽ), *beihâ* (BiH), *eskajû* (SKJ), *esdepê* (SDP), *hadezê* (HDZ), *ibê* (IB), *esadê* (SAD), *esesesèr* (SSSR) i dr. Tako bi se i moguće tvorenice tih kratice izgovarale sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu: *afežèovski*, *hadezèovac*, *ibèovac*, *esadèov* i sl. S obzirom na pravilo da se silazni naglasci ne mogu nalaziti na nepočetnom slogu riječi, te bi se kratice mogle izgovarati: *beiha*, *èsepe*, *hàdeze*, *esáde*, *èseseser*. Ipak, jezični osjećaj takav način naglašavanja odbacuje. S druge strane, kratice koje se ne izgovaraju imenovanjem slova, izgovaraju se u skladu s normom hrvatskoga naglasnog sustava, primjerice *jázu* (JAZU), *ùdba* (UDBA) (Škarić, 2006: 69), *àvnoj* (AVNOJ), *zàvnoh* (ZAVNOH) (Anić, 2007) i sl.

6. Oblici riječi koje obilježava silazni naglasak

Treću skupinu riječi u kojima je moguće pojavljivanje silaznog naglasaka na nepočetnome slogu čine oblici riječi koje obilježava silazni naglasak. (Škarić, 2006: 66) To su oblici koji metatoniraju uzlazne naglaske u silazne, a riječ je, dakako, o vokativu jednine, genitivu množine te prezentu. (Škarić, 2006: 69)

6.1. Vokativ jednine

Naglasak se vokativa obrađuje posebno, a tomu je tako jer vokativ ima poseban status u sustavu padeža te se smatra svojevrsnim oblikom usklika. Naglasak vokativa množine svih rodova gotovo je posve jednak naglasku nominativa, dok s naglaskom vokativa jednine nije tako te se upravo iz tog razloga njegov naglasak obrađuje po posebnim pravilima. Može se reći da u vokativu jednine prevladavaju silazni naglasci (Vukušić i dr., 2007: 32-33) jer u većini slučajeva vokativ metatonira uzlazne naglaske iz nominativa u silazne, te tako riječi *báka*, *žèna*, *máca*, *vrábac*, *vòjnik* u vokativu glase *báko*, *žèno*, *máco*, *vrápce*, *vòjniče*. Problem se javlja kada se u nominativu uzlazni naglasak nađe na nepočetnom slogu, primjerice u riječima *jezikoslóvac*, *gimnazijálac*, *dragovóljac*, *čovječúljak*, *komárac*, *policájac*, *vatrogásac*, *Dalmatínac* i sl. U tom se slučaju pojavljuju tri različite mogućnosti, odnosno tri različita oblika vokativnog naglasaka. Prva mogućnost podrazumijeva metatoniju uzlaznog u silazni naglasak zadržavajući pritom svoje mjesto iz nominativa, primjerice *jezikoslóvče*, *policájče*, *Dalmatínče*. U tom slučaju dolazi do odstupanja od norme jer se silazni naglasak javlja na nepočetnom slogu iako se u svakodnevnom govoru takav oblik vrlo često čuje: „Unutarnji su razlozi te pojave vjerojatno u čvrstoj vezi koja postoji između nominativa i vokativa, koji su vrlo često i morfološki jednaki, pa zato i naglasno.“ (Škarić, 2006: 69) Takvi se oblici, sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu, ne pojavljuju ni u jednom od proučavanih rječnika hrvatskoga jezika. Drugu mogućnost podrazumijeva metatonizirani silazni naglasak koji oslabljeno prelazi jedan slog unaprijed (Škarić, 2006: 69), a ta se mogućnost potvrđuje jedino u Anićevoj *Rječniku* u obliku *jezikòslovče*. Treću mogućnost propisuju noviji standardolozi, a ona podrazumijeva kratkosilazni naglasak na prvom slogu. Upravo tu mogućnost s najvećim brojem primjera potvrđuju *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015), *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (Birtić i dr., 2012.) te Anićevoj *Rječnik hrvatskoga jezika* (2007) u oblicima *jèzikoslovče*, *gìmnazijalče*,

dràgovoljče, čòvječuljče, kòmarče, pòlicajče, vätrogašče i dr. Treba istaknuti da su *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015) i *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (Birtić i dr., 2012.) jedini od proučavanih rječnika dosljedni jer nude isključivo prethodno navedenu mogućnost. Za razliku od njih, Anićeve *Rječnik hrvatskoga jezika* (2007) nudi oblike za sve tri mogućnosti uključujući i oblik s uzlaznim vokativnim naglaskom na mjestu uzlaznog nominativnog naglasaka s primjerom *policájče*. *Rječnik hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000) ne daje nikakav vokativni oblik proučavanih riječi. U imenicama ženskoga roda u kojima se dugouzlazni naglasak nalazi na četvrtome slogu, knjiga *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku* (Vukušić i dr., 2007) donosi dvostruka naglasna rješenja vokativa jednine imenice *bibliotéka* navodeći kako „u vokativu jednine pored *bìbliotēko* dolazi katkad i *bibliotéko*.“ (Vukušić i dr., 2007: 77) Po istome se uzorku naglašavaju i sljedeće imenice: *akupunktúra* (*äkupunktüro* ili *akupunktüro*), *anticiklóna* (*änticiklōno* ili *anticiklōno*), *aureóla* (*äureōlo* ili *aureōlo*), *biocenóza* (*bìocenōzo* ili *biocenōzo*), *dijagonála* (*dìjagonālo* ili *dijagonālo*), *elektrolíza* (*èlektrolízo* ili *elektrolízo*) *fagocitóza* (*fägocitōzo* ili *fagocitōzo*), *hidrocentrála* (*hìdrocentrālo* ili *hidrocentrālo*), *hiperhidróza* (*hìperhidrōzo* ili *hiperhidrōzo*) *hipotenúza* (*hìpotenūzo* ili *hipotenūzo*), *horizontála* (*hòrizontālo* ili *horizontālo*), *karijatída* (*kàrijatīdo* ili *karijatīdo*), *koordináta* (*kòordināto* ili *koordināto*), *lampionáda* (*làmpionādo* ili *lampionādo*), *metamorfóza* (*mètamorfōzo* ili *metamorfōzo*), *minijátúra* (*mìnijatüro* ili *minijatüro*), *neravnotéža* (*nèravnotēžo* ili *neravnotēžo*), *olimpijáda* (*òlimpijādo* ili *olimpijādo*), *pinakotéka* (*pìnakotēko* ili *pinakotēko*), *Tranšimalája* (*Tränšimalājo* ili *Tranšimalājo*) i sl. U imenicama ženskoga roda u kojima se dugouzlazni naglasak nalazi na petome slogu također su moguće dvije mogućnosti naglašavanja vokativa jednine. Tako za imenicu *abrevijátúra* vokativ jednine može glasiti *äbrevijatüro* ili *abrevijatüro*, a po istome se uzorku naglašavaju i imenice *aposiopéza* (*äposiopēzo* ili *aposiopēzo*), *autohipnóza* (*äutohipnōzo* ili *autohipnōzo*), *avitaminóza* (*ävitaminōzo* ili *avitaminōzo*), *elefantijáza* (*èlefantijāzo* ili *elefantijāzo*), *inicijátíva* (*ìnicijatīvo* ili *inicijatīvo*), *onomatopéja* (*ònomatopējo* ili *onomatopējo*), *primabalerína* (*prìmabalerīno* ili *primabalerīno*), *psihoanalíza* (*psìhoanalízo* ili *psihoanalízo*) i sl. (Vukušić i dr., 2007: 77) I u imenicama ženskoga roda u kojima se dugosilazni naglasak nalazi na šestome slogu, dva su moguća naglašavanja vokativa jednine, primjerice *elektroanalíza* (*elektroanàlízo* ili *elektroanalízo*), *arterioskleróza* (*arteriosklèrōzo* ili *arteriosklèrōzo*), *internacionála* (*internaciònālo* ili *internacionālo*). (Vukušić i dr., 2007: 77)

6.2. Genitiv množine

Osim vokativa, oblik koji je obilježen silaznim naglaskom i genitiv je množine. U imenicama koje u nominativu imaju uzlazni naglasak na pretposljednem slogu, u genitivu množine s nepostojanim *a* taj naglasak metatonira u silazni, primjerice imenica *súdac* u genitivu množine glasi *súdācā*. Silazni naglasak u genitivu množine također potvrđuje i skupina imenica koje u nominativu množine imaju kratkouzlazni naglasak na trećem slogu od kraja, a u tu skupinu pripadaju imenice *sěljani* i *bàtine*. U genitivu množine tih imenica kratkouzlazni naglasak metatonira u kratkosilazni pa one tada glase *sěljānā* i *bătīnā*. (Škarić, 2006: 70) Ta dva slučaja nisu „problematična mjesta“ jer po jednome od pravila o raspodjeli naglasaka u hrvatskome standardnom jeziku, višesložne riječi mogu imati bilo koji od četiriju naglasaka na prvome slogu. (Jelaska, 2004: 213) Problem se, međutim, javlja ukoliko postoji još slogova onog genitiva koji u nominativu jednine ima uzlazni naglasak (Škarić, 2006: 70), naprimjer u riječima *jezikoslóvac*, *gimnazijálac*, *čovječúljak*, *komárac*, *policájac*, *vatrogásac*, *Dalmatínac* i sl. Genitiv množine tih imenica nudi tri različite mogućnosti naglašavanja. Prva mogućnost podrazumijeva zadržavanje uzlaznog naglasaka (npr. *Dalmatínaca*), druga označava ostvaraj silaznog naglasaka na mjestu uzlaznog (npr. *Dalmatínaca*), dok treća mogućnost kao rješenje nudi prebacivanje toga silaznog naglasaka jedan slog unaprijed koji pri tome postaje kratkouzlazni (npr. *Dalmàtinaca*). Iako, kako navodi Škarić, jedino treću mogućnost klasična norma priznaje, (Škarić, 2006: 70) no proučavani rječnici hrvatskoga jezika nude sve tri mogućnosti. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015) donosi dvije mogućnosti naglašavanja: *čovječúljākā* i *čovjèčúljākā*, *jezikoslóvācā* i *jezikòslōvācā*, *policájācā* i *policājācā* te *vatrogásācā* i *vatrògāsācā*. Isto kao i *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika* (Jojić, 2015), tako i *Rječnik hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000) donosi dvostruka rješenja za prethodno navedene riječi. Jedina je razlika u tome što *Rječnik hrvatskoga jezika* (Šonje ur., 2000) kao prvo moguće rješenje nudi genitiv množine s prebačenim naglaskom jedan slog unaprijed: *čovjèčúljākā*, *jezikòslōvācā*, *policājācā*, *vatrògāsācā*. S druge strane, *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (Birtić i dr., 2012) i Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (2007) nude jedinstvena rješenja naglašavanja prethodno navedenih imenica i to s prebačenim naglaskom: *čovjèčúljākā*, *jezikòslōvācā*, *policājācā*, *vatrògāsācā*. Svi se pručavani rječnici slažu kako imenice *komárac* i *gimnazijálac* u genitivu množine glase *kòmārācā* i *gimnazijālācā*. Treba istaknuti kako jedino Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (2007) donosi oblik sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu u primjeru *Dalmatínaca*, no samo kao drugo moguće rješenje. Iako se u poglavlju *Raspodjela naglasaka i zanaglasne dužine* u

Hrvatskoj gramatici (Barić i dr., 1995) donose dvostruka rješenja za naglasak genitiva množine od kojih je jedno sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu (*iskústāvā – iskústāvā, muškārācā – muškārācā, ùdōvācā – udōvācā*) (Barić i dr., 1995: 71), u poglavlju se *Naglasak* (Barić i dr., 1995: 115) ta mogućnost više ne navodi. Tako *Hrvatska gramatika* (Barić i dr., 1995) potvrđuje rješenje u kojem „višesložne imenice dobivaju na prethodnom slogu spori naglasak (`), npr. *brežúljak – brežúljákā, Dalmatínac – Dalmatínācā, odbítak – òdbītākā, dobítak – dòbītākā, udòvac – ùdovācā*“ te donosi drugo (odnosno treće) rješenje prema kojem „te imenice obično mogu zadržati isti naglasak i u G mn., dakle *brežúljákā, Dalmatínācā, dobítākā, udòvācā*.“ (Barić i dr., 1995: 115) U knjizi *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić i dr., 2007) navode se dvostruka rješenja naglašavanja genitiva množine u višesložnih imenica s nepostojanim *a* i dugouzlaznim naglaskom na nepočetnom slogu: zadržavanje dugouzlaznog naglaska na istome slogu ili pomicanje naglaska na prethodni slog koji postaje kratkouzlaznim, „a bivši naglašeni slog ostaje dug, sa ZD.“ (Babić i dr., 2007: 332) Takvi su primjeri sljedeći: *blizánac – blizánācā/blizānācā, boljítak – boljítākā/bòljítākā, odbítak – odbítākā/òdbītākā, životvórac – životvórācā/živòtvórācā* i sl. (Babić i dr., 2007: 332) Također, S. Babić i dr. u knjizi *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić i dr., 2007) donose mogućnosti sa silaznim naglaskom na nepočetnom slogu u genitivu množine i to u primjerima *gololéđac – gololéđācā, obrázac – obrázācā* (Babić i dr., 2007: 349) te *Babogrédac – Babogrédācā* (Babić i dr., 2007: 351). O silaznom naglasku na nepočetnom slogu u genitivu jednine piše Blaženka Martinović u radu *Naglasak genitiva množine* (Martinović, 2011) te potvrđuje tri mogućnosti naglašavanja. Metatoniju i prenošenje naglaska na prethodni slog (*podátak – pòdātākā; Dalmatínac – Dalmatínācā; vatrogásac – vatrògāsācā; iskústvo – iskústāvā; veleposlánstvo – veleposlānstāvā*) te silazni naglasak na nepočetnom slogu (*podātākā; Dalmatínācā; vatrogāsācā; veleposlānstāvā*) autorica navodi kao češća rješenja, dok zadržavanja mjesta naglaska (*podātākā; Dalmatínācā; vatrogāsācā* i sl.) smatra rijetko ostvarujućim. (Martinović, 2011: 121)

6.3. Present

Posljednji proučavani oblik kojeg karakterizira silazni naglasak jest prezent. Pojedini glagoli koji u infinitivu imaju uzlazni naglasak u prezentu ga mogu promijeniti u silazni. Takvi su glagoli primjerice *písati* i *vòljeti*; oni u prezentu imaju silazni naglasak: *píšēm*, *vòlīm*. To nije „problematično mjesto“ jer se silazni, kao i svi ostali naglasci, smiju nalaziti na prvome slogu. Međutim, problem nastaje ukoliko ispred uzlaznog naglaska u infinitivu postoji još koji slog; tada se u prezentu može ostvariti silazni naglasak na nepočetnom slogu (Škarić, 2006: 72), primjerice od *dolètjeti* – *dolètīm*, od *pohválliti* – *pohvállīm* i sl. *Hrvatski jezični savjetnik* (Barić i dr., 1999) potvrđuje prezent kao jedno od „problematičnih mjesta“ navodeći kako silazni naglasci na nepočetnim slogovima „nisu vezani samo uz imenice nego ih nalazimo i u glagolskim oblicima“, primjerice *čestítāmo*, *govòrīmo*, *ostāvlja*, *pojačāvā*, *razgovārām* i sl. (Barić i dr., 1999: 72). Ipak, „ako ispred naglašenoga sloga ima još koji slog,“ navodi S. Pavešić u *Jezičnom savjetniku s gramatikom* (Pavešić, 1971: 423), „u prezentu se metatonijski akcenat prenosi na prethodni slog kao kratkouzlazni (jer su svi ti prethodni slogovi kratki).“ To se pravilo dosljedno provodi u svim od proučavanih rječnika hrvatskoga jezika što se potvrđuje u sljedećim primjerima: *blebètati* – *blèbećem*, *dogòrjeti* – *dògorim*, *dolètjeti* – *dòletim*, *pohválliti* – *pòhvalim*, *svjedòčiti* – *svjèdočim*.

7. Zaključak

Pravilo je naglasnog sustava hrvatskoga jezika da se silazni naglasci ne mogu nalaziti na nepočetnim slogovima riječi. Ipak, postoje oblici, „problematična mjesta“ u kojima se silazni naglasak može pojaviti na nepočetnom slogu, a to su: markirane riječi i usklici, prave složenice, superlativi pridjeva i priloga te riječi u oblicima koje obilježava silazni naglasak (vokativ jednine, genitiv množine i prezent). Istraživanje je provedeno s pretpostavkom da se proučavani rječnici hrvatskoga jezika strogo drže pravila kako se silazni naglasci ne mogu naći na nepočetnim slogovima, ali da nude različite mogućnosti. Iako su Ivo Škarić i Stjepan Vukušić „popustljivi“ prema prethodno navedenom odmaku od norme, proučavani se rječnici ipak drže pravila. Učestalost odmaka od norme izuzetno je mala, izuzetak je samo *Rječnik hrvatskoga jezika* (Anić, 2007) koji u nekim primjerima dozvoljava silazni naglasak na nepočetnom slogu, ali samo kao drugu mogućnost.

8. Literatura

1. Anić, Vladimir, 2007. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber : Europapress holding, Zagreb
2. Babić, Stjepan; Brozović, Dalibor; Škarić, Ivo; Težak, Stjepko, 2007. *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*, Nakladni zavod Globus, Zagreb
3. Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija, 1995. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb
4. Barić, Eugenija; Hudeček, Lana; Koharović, Nebojša; Lončarić, Mijo; Lukenda, Marko; Mamić, Mile; Mihaljević, Milica; Šarić, Ljiljana; Švačko, Vanja; Vukojević, Luka; Zečević, Vesna; Žagar, Mateo, 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje : Pergamena : Školske novine, Zagreb
5. Birtić, Matea; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje : Školska knjiga, Zagreb
6. Šonje, Juraj (ur.), 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža : Školska knjiga, Zagreb
7. Ham, Sanda, 2017. *Školska gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb
8. Jelaska, Zrinka, 2004. *Fonološki opisi hrvatskoga jezika : glasovi, slogovi, naglasci*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb
9. Jojić, Ljiljana, 2015. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb
10. Martinović, Blaženka, 2011. *Naglasak genitiva množine*, Tabula : časopis Filozofskog fakulteta, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, No. 9, str. 114-125.
11. Pavešić, Slavko, 1971. *Jezični savjetnik s gramatikom*, Matica hrvatska, Zagreb
12. Raguž, Dragutin, 1997. *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb
13. Silić, Josip; Pranjković, Ivo, 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb
14. Škarić, Ivo, 2006. *Hrvatski govorili!*, Školska knjiga, Zagreb
15. Težak, Stjepko; Babić, Stjepan, 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb
16. Vukušić, Stjepan; Zoričić, Ivan; Grasselli-Vukušić, Marija, 2007. *Naglasak u hrvatskome književnom jeziku*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti : Nakladni zavod Globus, Zagreb

17. Zoričić, Ivan, 1994. *Naglasak pridjeva u hrvatskom književnom jeziku*,
FLUMINENSIA : časopis za filološka istraživanja, Vol. 6 No. 1-2, str. 25-36.